

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ

№ 1/9-530 від 27 липня 2012 року

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту
Автономної Республіки Крим,
управління освіти і науки обласних,
Київської і Севастопольської
міських державних адміністрацій

Інститути післядипломної педагогічної освіти

Щодо виховання сучасного громадянина в полікультурному середовищі засобами позакласної роботи

Становлення громадянського суспільства в Україні можливе лише за умови трансформації етнічної спільноти у суспільно-політичну, об'єднану спільними цінностями і пріоритетами.

Новий 2012-2013 навчальний рік починається в умовах, коли однією з провідних ідей навчально-виховного процесу є оптимізація виховного простору у відродженні національних традицій, забезпечення освітніх потреб національних меншин та народів.

Згідно з Конституцією України (ст. 53) "громадянам, які належать до національних меншин, відповідно до закону гарантується право на навчання рідною мовою чи на вивчення рідної мови у державних і комунальних навчальних закладах або через національні культурні товариства".

Права громадян України – представників всіх національностей, та гарантії цих прав зафіксовані у Декларації про державний суверенітет України, базовому Законі України "Про національні меншини в Україні", законах "Про мови в Українській РСР", "Про освіту", "Про друковані засоби масової інформації", "Про об'єднання громадян", "Про громадянство" тощо.

Окрім того, законодавча база в освітній галузі щодо прав національних меншин посилюється іншими законами та нормативно-правовими документами: "Про дошкільну освіту", "Про загальну середню освіту", "Про позашкільну освіту", "Про професійно-технічну освіту", "Про вищу освіту" тощо.

Перспективи розвитку освіти народів різних національностей залежать, насамперед, від тих умов розвитку їх мови та культури, які існують в тому чи іншому регіоні країни. Українське законодавство і практика регулювання етнонаціональних процесів у всіх сферах діяльності сформовано нашою державою відповідно до міжнародних норм та рекомендацій, викладених у Загальній декларації прав людини, Рамковій конвенції Ради Європи про захист національних меншин, Європейській хартії регіональних мов або мов меншин, Гаазьких рекомендаціях Верховного Комісара ОБСЄ щодо прав національних меншин на освіту та інших документах.

Так, стаття 2 (1) Декларації ООН з прав осіб, які належать до національних або етнічних, релігійних і мовних меншин, проголошує право національних меншин "користуватися своєю мовою в приватному житті і без будь-якої дискримінації". У статті 6 Рамкової конвенції про захист національних меншин зафіксовано: держави-учасниці заохочують атмосферу терпимості та міжкультурного діалогу і вживають заходів до поглиблення взаємоповаги, взаєморозуміння та співробітництва між усіма особами, що проживають у межах їх території, незалежно від етнічної, культурної, мовної або релігійної самобутності цих осіб, зокрема в галузях освіти, культури та засобів масової інформації.

Актуальною проблемою сучасної педагогічної практики є полікультурне виховання дітей, що ґрунтується на принципах рівності і недискримінації у всебічному розвитку особистості та на створенні навчальним закладом умов для збереження і розвитку національних мов та культур.

Полікультурність майбутнього громадянина виховується не тільки і не стільки під час навчального процесу. Мова йде про встановлення доброзичливих, позитивних взаємовідносин між учнями різних національностей, відпрацювання навичок поведінки, які базуються на розумінні, терпимості, компромісі, самоповазі та повазі до оточуючих. У вирішенні зазначених завдань важливу роль відіграє позакласна робота.

Створення розгалуженої системи гурткової роботи в загальноосвітніх навчальних закладах сприятиме реалізації пріоритетних завдань в галузі етнонаціональних відносин.

Позакласна робота в умовах полікультурного середовища передбачає організацію та проведення заходів спрямованих на міжкультурне взаєморозуміння: виховні години з використанням методики "занурення в національну культуру", години етнонаціонального спілкування, зустрічі з письменниками, відкриті діалоги, фестивалі національностей, дні національної культури, форум-театри, конкурси читців, творчих робіт, дослідницька діяльність учнів з вивчення традицій, історії, культури – це той невеликий перелік форм роботи, що забезпечать полікультурне виховання особистості з активною громадською позицією.

Виховання толерантності в людських взаємовідносинах, формування культури міжетнічних стосунків – одне із головних завдань, що ставить у своїй діяльності шкільні бібліотеки. В бібліотеці повинні бути створенні сприятливі умови для міжетнічного спілкування, спілкування рідними мовами, вивчення літератури авторів різних національностей. Виставки художньої літератури, створення літературних куточків "Літературне розмаїття", проведення бібліотечних уроків за темами: "Взаємодія культур", "Джерела толерантності", "Пізнай свою країну", "Обери друга", "День національної літератури", "Добрі сусіди", "Єдність у розмаїтті", "Жива бібліотека" тощо. На уроках можуть звучати вірші, уривки з творів авторів – представників мовного розмаїття регіону.

Ефективною формою ознайомлення з літературою авторів різних національностей може стати організація літературних читань, постійно діючих бібліотечних виставок, в рамках яких проводити дискусійні клуби із запрошенням сучасних письменників, поетів, діячів культури.

Одним із цікавих напрямків у цій роботі може бути створення пересувних літературних стендів. Наприклад при створенні пересувних літературних стендів, враховуючи, що інтегровані курси "Література" (національної меншини та світова)

вивчаються паралельно з українською літературою, особливу увагу можна приділити взаємодії різних культур та в доступній для учнів формі розкривати міжлітературні зв'язки, виявляти роль українських письменників і перекладачів у творчості майстрів інших народів та навпаки. Підкреслювати також взаємозв'язки різних літератур, особливо тих народів, які мешкають на теренах України з іншими видами мистецтв, зважаючи, що літературний текст як факт мистецтва відображає ознаки конкретної культурної епохи, її філософські концепції. Знайомство з літературними творами на тлі широкого культурологічного контексту сприятиме осмисленню фундаментальних цінностей загальнолюдської культури.

Питання полікультурного виховання мають обговорюватись на наукових конференціях, ділових зустрічах, семінарах для педагогічних працівників за орієнтованою тематикою: "Виховання полікультурної багатомовної особистості", "Полікультурна освіта і виховання", "Виховання особистості в полікультурному суспільстві", "Полікультурний педагог".

Органічне поєднання національного і загальнолюдського - це необхідна передумова розвитку і збагачення кожної культури. У процесі взаємодії різних культур створюються нові культурні цінності. Подолання міжетнічних, міжконфесійних, міжособистісних суперечностей в державі, в першу чергу, має служити дотриманню прав людини на вільний вибір світоглядних переконань, вміння жити в багатонаціональному суспільстві.

Новий навчальний рік у навчальних закладах України розпочнеться з урочистостей, присвячених Дню знань. Використання розмаїття етнічних культурних надбань регіонів нашої країни: пісні, вірші, танці різних національностей - прикрасить свято та надасть можливість скористатись нагодою ознайомлення з особливостями національного складу України.

Заступник Міністра Б.М. Жебровський